

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยารักษาโรค เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในปัจจัยสี่ของการดำรงชีวิตของมนุษย์ แม้ว่าวิทยาศาสตร์การแพทย์จะ เจริญก้าวหน้ามากมายจน เป็นผลให้เกิดการค้นพบ เชื้อโรคต่าง ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุของการเจ็บป่วย ตลอดจนวิธีการในการป้องกันโรคมามากมายหลายชนิด และยังส่งผลโดยตรงต่อวิวัฒนาการทางการแพทย์ในด้านการรักษาพยาบาลด้วย แต่อย่างไรก็ตามความเจ็บป่วยต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นได้เสมอตราบ โดที่มนุษย์ยังไม่สามารถหลีกเลี่ยงความเจ็บป่วยหรือกำจัดสาเหตุของการเกิดโรคให้หมดสิ้นไปได้ ยาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยในการบำบัดรักษาหรือบรรเทาอาการเจ็บป่วยต่าง ๆ ให้ลดลงได้ ยาจึงเปรียบเหมือนอาวุธที่มนุษย์ใช้เพื่อต่อต้านกับความเจ็บป่วย และระงับหรือทำลายเชื้อโรคต่าง ๆ เหล่านั้นและด้วยเหตุนี้เองยาจึง เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตลอดไป

ความสำคัญของยาที่มีต่อชีวิตมนุษย์ได้รับการยอมรับเสมอมา มนุษย์ได้พยายามศึกษาค้นคว้าทดลองตลอดมาจนทำให้มีผลิตภัณฑ์ยาใหม่ ๆ ซึ่งสามารถนำมาใช้บำบัดบรรเทาอาการเจ็บป่วยต่าง ๆ ได้ผลดีมากยิ่งขึ้น แต่ในขณะที่เดียวกันวิวัฒนาการทางด้านยารักษาโรคก็ได้ก่อให้เกิดยาขึ้นมากมายหลายชนิด ทำให้บุคคลโดยทั่วไปไม่สามารถที่จะศึกษาเรียนรู้ถึงวิธีการใช้ยานั้น ๆ ตลอดจนเรียนรู้และเข้าใจถึงคุณและโทษของยาชนิดใหม่ ๆ ได้ อย่างทั่วถึงและยารักษาโรคที่วิวัฒนาการขึ้นใหม่ ๆ นั้น เป็นสิ่งที่มีอันตรายต่อร่างกายมนุษย์เป็นอย่างยิ่งด้วย ยาจึงเป็นสิ่งที่มีความอ่อนน้อมและมีโทษมหันต์ ถ้าไม่เข้าใจการใช้ยาที่ถูกต้อง

การใช้ยารักษาโรคของประชาชนไทยนั้น สำลี ใจดี และคณะ (2522:

5-24) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้ยาของชุมชนพบว่า "คนไทยเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลคนละ 201 บาทต่อปี" ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปริมาณการใช้ยาที่มีอยู่ในระดับสูงมาก และ การใช้ยาของประชาชนโดยทั่วไปนั้นก็คือ การซื้อยาจากร้านขายยาที่มีอยู่ทั่วไป

มาใช้รักษาอาการเจ็บป่วยด้วยตนเองโดยไม่ได้รับการตรวจวินิจฉัยโรคและสั่งยาโดยแพทย์ นอกจากนี้ประชาชนก็ไม่ได้รับคำแนะนำจากเภสัชกรซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ทางด้านยารักษาโรคโดยเฉพาะ เนื่องจากร้านขายยาโดยทั่วไปยังไม่มีเภสัชกรประจำร้านตลอดเวลาที่เปิดทำการจำหน่ายยา ยารักษาโรคที่จำหน่ายให้แก่ประชาชนจึงเป็นการจำหน่ายโดยผู้ไม่มีความรู้ในด้านยาอย่างแท้จริง และเป็นบุคคลที่ไม่มีความรู้ในการวินิจฉัยโรคหรือให้การรักษาโรคที่ถูกต้องอีกด้วย ฉะนั้นยารักษาโรคที่ประชาชนหาซื้อจากร้านขายยาจึงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้เช่น ปัญหาการติดยา ปัญหาโรคคือยา ปัญหาการใช้ยาไม่ครบหรือมากเกินไปจนเกินขนาดที่จำเป็นต้องใช้ในการรักษาโรค ปัญหาการใช้ยาฟุ่มเฟือย ปัญหาการใช้ยาไม่ตรงกับโรค ปัญหาสารเคมีสะสมอยู่ในร่างกายซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ปัญหาการสูญเสียค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น

ในสังคมไทยนั้นครอบครัว เป็นสถาบันการศึกษาแห่งแรกของเยาวชน และเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความรู้ ทักษะคิดและสุขปฏิบัติเป็นอย่างดี ผู้นำครอบครัวหรือบิดามารดาจะเป็นผู้ให้การศึกษาเบื้องต้นแก่บุตรหลานโดยการถ่ายทอดความรู้ ทักษะคิดและการปฏิบัติตนที่ตนเองมีประสบการณ์มานั้นให้แก่บุตรหลานด้วยการให้การศึกษาอบรมภายในครอบครัว การที่ประชาชนโดยทั่วไปมีความรู้ ทักษะคิดและการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง เกี่ยวกับการใช้ยา เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่จะทำให้เยาวชนมีความรู้ ทักษะคิดและการปฏิบัติในการใช้ยาในทางที่ผิด ปัญหาการใช้ยาในทางที่ผิดในสังคมจึงยังมีอยู่ต่อไปและยากต่อการแก้ไขให้หมดสิ้นไปได้ นอกจากนี้ยังพบว่า เยาวชนส่วนหนึ่งนิยมใช้ยาในทางที่ผิดและมีการเสพยาชนิดนั้น ๆ ด้วย ยารักษาโรคจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะมีส่วนทำลายคุณภาพชีวิตของเยาวชนได้ถ้าเยาวชนขาดความรู้ ทักษะคิดและการปฏิบัติตนที่ถูกต้องในการใช้ยา

ปัจจุบันการจำหน่ายยารักษาโรดยังขาดการควบคุมที่รัดกุมเพียงพอ ร้านขายยาสามารถจำหน่ายยาให้กับบุคคลใดก็ได้ และสามารถจำหน่ายยาได้เกือบทุกประเภททั้งที่ยาเหล่านั้นเป็นยาอันตรายต้องควบคุมพิเศษโดยที่ผู้ซื้อยาไม่จำเป็นต้องมีใบสั่งยาจากแพทย์ เยาวชนโดยทั่วไปก็สามารถที่จะซื้อยามาบริโภคเองได้โดยเสรี

และไม่มีขอบ เขตจำกัดทางกฎหมายที่จะควบคุมอย่างแน่นชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งยา^{รักษาโรค}รักษาโรค
แผนปัจจุบันหลายประ เภทที่^{ใช้}ใช้บำบัดรักษาโรคนั้น เป็นยาที่ทำให้ผู้ใช้ยามีอาการติดยาได้ถ้ามี
การ^{เสพยา}เสพยานั้น เป็นประจำจึงเท่ากับ เป็นโครงสร้างปัญหาการใช้ยาในทางที่ผิดและมีแนวโน้ม
ที่จะ เกิดการติดยาเสพติดชนิดใหม่ ๆ ได้อีกด้วย โดยเฉพาะวัยรุ่นซึ่ง เป็นวัยที่มีความอยากรู้
อยากทดลองและมีการปฏิบัติตนอย่าง เสรี การที่เยาวชนได้รับการศึกษาอบรมจากครอบครัว
ในทางที่ไม่ถูกต้อง เกี่ยวกับการใช้ยาประกอบกับสามารถหาซื้อยามาบริโภคได้อย่าง เสรีนั้น
เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ส่งเสริมให้เยาวชน เสพยาอย่างฟุ่มเฟือยไร้จุดหมาย และ
ในที่สุดก็ เป็น เหตุของการ เสพติดยาได้

การจัดการศึกษาอบรมให้แก่เยาวชนจะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยลดปัญหา
ต่าง ๆ ในสังคมได้ เพราะการศึกษาอบรมจะช่วยสร้าง เสริมให้เยาวชน เป็นบุคคลที่มีความรู้
มีการยั้งคิด สุขุมรอบคอบ สามารถปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสังคมได้ และ เป็นผู้ที่มีสุขภาพ
สมบูรณ์ ในด้านปัญหาการใช้ยาในทางที่ผิดก็เช่นเดียวกัน การให้การศึกษาแก่เยาวชน
นอกจากจะทำให้เยาวชนมีความรู้ มีทัศนคติที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการใช้ยารักษาโรค และ
สามารถปฏิบัติตนในด้านการใช้ยาอย่างถูกต้องแล้วยังช่วยให้ปัญหาการใช้ยาในทางที่ผิด
ลดน้อยลงได้ และ เยาวชนเหล่านั้นก็ยังสามารถที่จะ เป็นผู้ผู้นำในการถ่ายทอดความรู้ ทัศนคติ
และการปฏิบัติ เกี่ยวกับการใช้ยาในทางที่ถูกต้องไปสู่ครอบครัวและสังคมได้อีกด้วย

ตามหลักสูตรวิชาสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
ได้กำหนดให้วิชาสุขศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายวิชา พ ๑๐๕ มีเนื้อหาเกี่ยวกับ
การใช้ยารักษาโรคให้นักเรียนได้ เรียนรู้เกี่ยวกับยาโดยมีจุดมุ่งหมาย คือ "รู้จัก
อันตรายในการใช้ยาโดยทั่วไป และสามารถ^{ใช้ยา}ใช้ยาได้ถูกต้องและปลอดภัย" (กระทรวง
ศึกษาธิการ 2523: 179) ซึ่ง เป็นการกำหนดให้สถาบันการศึกษาที่เปิดสอนในระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลายต้องจัดให้มีการ เรียนการสอนในเรื่อง เกี่ยวกับการใช้ยาและอันตราย
ของยารักษาโรค เพื่อให้^{นักเรียน}นักเรียนได้ เรียนรู้และ เกิดประสบการณ์อย่างแท้จริง ปัจจุบันนักเรียน
ที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้ผ่านการเรียนการสอนเรื่อง เกี่ยวกับการใช้ยา

ในวิชาสุขศึกษาตามหลักสูตรวิชาสุขศึกษา รายวิชา พ ๕๐๕ แล้วนั้นสมควรได้รับความสนใจว่านักเรียนเหล่านั้นมีพฤติกรรมในการใช้ยาเสพติดได้อย่างถูกต้องและปลอดภัยมากน้อยเพียงไร ทั้งนี้เพื่อนำผลจากการศึกษาวิจัยนี้มาปรับปรุงการเรียนการสอนเรื่องการใช้ยาในวิชาสุขศึกษา และเพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันการใช้ในทางที่ผิดในกลุ่มนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการใช้ยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการใช้ยาระหว่างชายและหญิงในโรงเรียนชาย โรงเรียนสตรี และโรงเรียนสหศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ของโรงเรียนรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 252๘ ซึ่งได้ผ่านการเรียนวิชาสุขศึกษาในรายวิชา พ ๕๐๕ แล้วเท่านั้น
2. ตัวแปรที่จะศึกษา
 - 2.1 ตัวแปรอิสระ (independent variable) ได้แก่
 - 2.1.1 เพศของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม
 - 2.1.2 ประเภทของโรงเรียนที่นักเรียนศึกษาอยู่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ โรงเรียนชาย โรงเรียนสตรี และโรงเรียนสหศึกษา
 - 2.2 ตัวแปรตาม (dependent variable) ได้แก่ พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการใช้ยาของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ยา

ข้อตกลงเบื้องต้น

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ของนักเรียนนั้นถือว่าเป็นข้อมูลที่เป็นความจริงและถูกต้องทุกประการ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชายและหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ซึ่งได้ผ่านการเรียนเรื่องความรู้ในการใช้ยาในวิชาสุขศึกษา รายวิชา พ ๑๐๕ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ ในโรงเรียนชายโรงเรียนสตรี และโรงเรียนสหศึกษา ซึ่งเป็นสถานศึกษาของรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา ๒๕๒๘

ยา หมายถึง วัตถุที่มุ่งหวังใช้ในการวินิจฉัยบำบัด บรรเทา หรือรักษา หรือป้องกันความเจ็บป่วยของมนุษย์

พฤติกรรมสุขภาพ หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกของบุคคล เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพในด้านความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติ

พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการใช้ยา หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกของบุคคลทั้งในด้านความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ยา

ความรู้ หมายถึง ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับซึ่งเป็นผลให้สามารถแสดงออกได้ในลักษณะของความจำ ความเข้าใจ ความสามารถในการเปรียบเทียบหรือตีความ ความสามารถในการนำประสบการณ์ไปใช้รวมทั้งความสามารถที่จะวิเคราะห์สังเคราะห์ และประเมินค่าสิ่งต่าง ๆ ได้

ทัศนคติ หมายถึง ความเชื่อถือหรือความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การปฏิบัติ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งเป็นผลมาจากความรู้และทัศนคติ โดยการแสดงออกเป็นการกระทำ

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการตีความในสิ่งที่ได้ เห็น ได้ยิน และสิ่งที่รู้สึกด้วยประสาทสัมผัสอื่น